

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium visszaállamosítása

2014. november 26-án végleges ítélet született Romániában a nemzetközi visszhangot is kiváltó sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium épületének visszaszolgáltatása tárgyában. Ez az ítélet – apró enyhítései ellenére – gyakorlatilag elutasítja a református egyház és a vádlottak fellebbezését, helybenhagyja az alapfokon hozott ítéletet, bűnösnek mondja ki a bizottság tagjait és visszaállamosítja a kollégium épületét. A bírósági döntés alkalmas arra, hogy megkérdőjeleződjön a romániai jogállamiság és a demokrácia alapvető értékeinek érvényesülése.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium az erdélyi református egyház oktatási intézményrendszerének része. 1859-es alapítása óta ez a kollégium is, akárcsak a marosvásárhelyi Bolyai, a nagyenyedi Bethlen Gábor, a székelyudvarhelyi Baczkamadarasi Kis Gergely, vagy a kolozsvári, zilahi, szatmári és a többi más református kollégium Erdély-szerte, mindig az egyház szerves részeként működött.

A román állam 1945 és 1960 között több hullámban államosított: egészségügyi és szociális intézményeket, földterületeket, magánvagyonot, magánvállalatokat, művelődési intézményeket, és nem utolsósorban 1948-ban a 176-os számú dekrétummal oktatási intézményeket. Ennek az államosításnak estek áldozatul a magyar történelmi egyházak intézményei, különösen az iskolák. Ebben a dekrétumban szerepel az is, hogy állami tulajdonba kerül „a református egyh.” Iskola utca 1. szám alatti gimnáziuma is (románul: „a bis. reformate”, azaz a református egyházé). Ugyanígy került állami tulajdonba az összes nagy nevű oktatási intézmény, felekezettől függetlenül.

Bár a földvisszaadások jóval korábban elkezdődtek, a tényleges restitúciós folyamat az 1990-es évek végén indult el. Az egyházi ingatlanok visszaadását több törvény is rendezte, ezek közül az elsők csak pontszerűen, meghatározott számú és törvényi mellékletben pontosan nevesített ingatlanokról szóltak, később (2000 után) megszülettek az általános visszaszolgáltatási és kárpótlási törvények is. Az első törvények egyikének (a 83/1999-es kormányrendeletnek) mellékletében szerepelt a Székely Mikó Kollégium visszaadása is. E törvény végrehajtására háromtagú bizottság jött létre, amelynek feladata volt az egyes ingatlanok jogi helyzetének megvizsgálása és a visszaadásról szóló jegyzőkönyv kiállítása.

A Székely Mikó Kollégium esetében is a bizottság minden kétséget kizáróan megállapította a visszaszolgáltatás tényét, és 2002 májusában kiállította a jegyzőkönyvet. A kollégium visszaadását magánszemélyek megtámadták, majd miután polgári peres ügyben vesztek,

2007-ben büntetőpert kezdeményeztek a bizottság tagjai ellen. Ez a per híresült el Mikó-ügy néven, melynek végén a bizottság tagjait 2014. november 26-án jogerősen 3 év felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték és visszaállamosították a kollégium épületét.

Az alábbiakban tényeket sorakoztatunk fel, amelyek azt támasztják alá, hogy az ingatlan eredeti tulajdonosa az egyház volt, a bíróság pedig több esetben hagyott figyelmen kívül az alperesek számára kedvező bizonyítékokat.

A Székely Mikó Kollégium épületét az 176/1948-as dekrétummal államosították, azaz elvették a református egyháztól. Maga a korabeli református egyházi kánonjog (egyházi alaptörvény) ad választ saját javainak jogi helyzetéről. Ebben ez áll: „**az egyházi vagyonok az egyház tulajdonai**, az az, az egyházi vagyonoknak azon ekkléziák, egyházi személyek s iskolák, melyek által birtokoltatnak, csak is mint olyanok birtokosai s használói, **azoknak tulajdonosa maga az egyetemes egyház lévén** azon okból, mivel azok nem egyes személyek, sem egyházi testületek külön céljai, hanem az egyetemes egyház céljainak az illető ekkléziában s iskolabani valószínűsítésére rendelt eszközök, s mint olyanok annak rendelkezése alá tartoznak (...)”. Mai magyar nyelven: az iskolák nem saját maguk által és saját magukért léteznek, hanem mindezek az egyetemes egyház tulajdonának részei.

A marosvásárhelyi református kollégium (ma Bolyai líceum) történelmi és jogi státusa semmiben nem különbözik a Székely Mikó Kollégiumétól, ugyanannak az egyházi iskolarendszernek volt a része és az ma is. A marosvásárhelyi kollégium visszaadását is megkérdőjelezték (itt maga a polgármester indított pert), ám a bíróság itt jogerősen megállapította, hogy **a Bolyai épülete a református egyház tulajdona** – pontosan ugyanazon érvek és bizonyítékok mentén, amelyeket a Mikó-perben a bíróság nem vett figyelembe.

Az 1925-ös évi magánoktatási törvény 11. szakasza alapján kiállított, az 1928. augusztus 8-án a 174. számú hivatalos közlönyben megjelent 81. számú Működési engedélyből egyértelműen kiderül, hogy a Mikó Kollégium fenntartója és **tulajdonosa az Erdélyi Református Egyházkerület.**

Hivatkozással a Román Nemzeti Bank 1947. november 18-án kelt 2681. számú átíratára, tehát egy évvel az államosítás előtt, 299-1947/48. szám alatti válaszában a sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégium igazgatója a következőről számolt be: „Kollégiumunk nem önálló jogi személy, hanem az Erdélyi Református Egyházkerület **tulajdona...**” (az eredeti levelezés a Kovászna megyei állami levéltárban található).

A Mikó-ügy vádlottai azt kérték az alapfokon eljáró buzau-i bíróságtól mindjárt a per elején, hogy mindennemű büntetőjogi felelősség vizsgálata előtt állapítsa meg, hogy az ingatlan a

református egyház tulajdona. Ennek az előzetes kifogásnak a bíróság **végzéssel helyt adott**, és kimondta, hogy a református egyház az ingatlan **tulajdonosa**. A sepsiszentgyörgyi Ref. Székely-Mikó Kollégium nyilvánossági jogú fiúgimnáziumának és leánygimnáziumának Értesítője az 1937-1938-ik iskolai évről – amelyet a Bucegi Tartomány tanfelügyelősége 23462/1939. szám alatt hagyott jóvá egyértelműen leírja, hogy: „...a kollégium mint a vallásszabadsággal szorosan összefüggő intézmény, és mint a református egyház fenntartásának eszköze, az érvényben lévő törvények értelmében, **mindenestől kizárólag az erdélyi református egyházkerület testéhez tartozik**, és az egyházi hatóságoknak van alárendelve.”

Semmilyen kétség nem fér ahhoz, hogy a visszaszolgáltatásról döntő bizottságnak volt hatásköre a Mikó Kollégium visszaszolgáltatására. A Brassói Ítéltábla ugyanis hét hónappal a visszaszolgáltatást megelőzően a 2001. szeptember 21-i 258. számú jogerős határozatában megállapította, hogy a Mikó Kollégium ingatlanának visszaszolgáltatása ügyében a 83/1999. számú sürgősségi kormányrendeletben meghatározott 3 tagú bizottság illetékes eljárni.

A fenti tények csak kis részét képezik a perirathoz csatolt bizonyítékoknak. De már ezekből is levonható a következtetés: a bizottság tagjai sem az eljárásukban, sem pedig a kollégium tulajdonjogának kérdésében nem tévedtek, ezért sem polgári jogi, sem büntetőjogi felelősségük nem állapítható meg.

Az sem elhanyagolandó szempont, hogy Marosán Tamás büntetőjogi felelősségre vonhatósága 2014. május 14-én elévült. Természetesen a bíróság nem köteles maga kiszámolni az elévülési időt, volt is már példa arra, hogy mivel senki nem kérte az elévülés megállapítását, ezért egy elévült ügyben is született jogerős elmarasztaló ítélet. Ebben az ügyben viszont az ügyvédek kifejezetten kérték Marosán Tamás esetében az elévülés megállapítását, és bár az több mint egy fél éve bekövetkezett, ennek ellenére őt is elítélték. Ez a döntés azért jogellenes, mert amennyiben az elévülés bekövetkezett és ennek a ténynek a megállapítását kifejezetten kéri egy tárgyalás során, akkor a bíró az egyszerű számíttáson kívül nem tagadhatja meg egy büntetőjogi alapelv létének megállapítását.

A Székely Mikó Kollégium perének a jogtalanságon, igazságtalanságon túl vannak morális következményei is. Olyan helyzetbe hozza a romániai református egyházat, hogy át kell értékelnie az államhoz fűződő viszonyát. **Történelmileg precedens nélküli, hogy az egyház és állam viszonyában az állam oly módon bélyegez meg egy egyházat, hogy azt épp saját tizparancsolata ellen vétkezőnek nevezi egy bírósági ítélet által. Ugyanis ezzel a döntéssel az állam azt mondja az egyháznak, hogy más tulajdonát ellopta, jogtalanul kért és szerzett meg egy ingatlant.**

Kétségtelen következménye ennek az ítéletnek az is, hogy ezzel egyrészt végérvényesen **leállhat az egyházi ingatlan-visszaadási folyamat**, de ami még súlyosabb: az ítélet **kinyithatja a kaput a már visszaszerzett egyházi javak modern kori visszaállamosítása előtt**. Ezáltal nincs többé biztonságban egyetlen törvényesen visszaadott ingatlan sem, ahogy nincs biztonságban senki, aki azok visszaszolgáltatásában szerepet vállalt.

A Mikó-ügyben született bírósági döntés alkalmas arra, hogy megkérdőjeleződjön a romániai jogállamiság érvényesülése, annál is inkább, mivel az ország a nemzetközi szervezetek előtt több esetben vállalta a kommunista hatalom által elkobzott egyházi ingatlanok visszaszolgáltatását eredeti tulajdonosaiknak.